

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 66 (7863). ☆ 1995 оны бэс мийн 1 күнэ. Чэппинэр. ☆ Саланата—146 солзуобай 15 харчы

● БҮГҮН — ОЗО КӨМҮСКЭЛИН БҮТҮН ААН ДОЙДУТААҢЫ КҮНЭ

Бүгүн—ого көмүскэлдн күнүгөр Дьоклуускайга республикатаады ого фестивала мытыллар. Онш биһиги улууспутуттан Одьулуун, Чураичы, Арыылаах, Мугудай орто оскуолатарыттан улуус үөрэнээччилэртэ фестивалын лауреаттара кытта бардылар. Бэс ыйын бүтүүтэ 4 ого Англияга үөрэххэ мытыллар. Билигин онно 3 ыйдаах курска Чураичы орто оскуолатыттан Вина Слепцова уонна Одьулуунтан Алеша Яковлев үөрэнэ сылдьаллар.

Билигний хам нөрдөөдүүлэн, ого үерэххэ да-
блаххо да дэбуурун сайыннарынга, билигийн хо-
рүүтүн ханхатынга үлэ кэлимин тариллар Урун-
новской тарилта онугар улуус ошуулаарыгар
«Баскил» ого холбоунгара тариллэн үлэллээр.
Ааһа иһэр үерэх дымлагар Кыайы 50 сылын
нөрсө улуустаады уонна республикатаары дааһа-
ларга көхтөөхтүн кытыннылар. Ол курдук, «Фрон-
тан суруктар» операцияда холбоонор буорах
сылтаах 215 суруту, сэрин кыттымлаахтарын 118
ахтыгыларын хошуан улуус архивыгар туттарды-
лар. Сэрин огдоболоругар тигуровская көмөнү
онордулар. «Оонтооболотх ого саас», «Кинилэр
ныайыны уһансыбыттара» диил темаларга көр-
сүүдэрэ тарийа кырдааастары үөртүлэр.

Одолор оюгунтары республикатаагы көрүү-
бастапкыда 22 улустан IV миаста буолбуппунт —
оскулаларга оло айар дыбуугун сайыннарыыга
идатыйин хайысхата быгэтик киирбитин нэрэһи-
лиир. Ити түмүгүр Хадаар, Мугудай үөрэнээччилэ-
рин оюгунтара аан дойдутаагы ЮНЕСКО бымс-

Педагогическая үлэ ветерана, норуот үөрэ-
ринтин туйгуна, улуус бочуоттаах гражданинэ
И. Е. Васильева оскуолаҥа киирэн иннинээҕэ
саастаах оҕолор үөрэтэлэрингэр 44-с сылын үлэ-
лэпэр. Мин Ириэ Егоровнаы 1975 с. Мирэйгэ
барар ордубун үлэниг дьекторларын делегация-
тыгар биэргэ киирсэн сылдыһахпыттан мала би-
лэбим. Олго минин «Сылдыбыт сыһын булар»
диэн ос хоһоонугар сөл түбөһэр киһи эбит диэн
сыһалаабытым. Быһаарыт булан, куорат дetsа-
тарыгар сылдьан көрсөтөн-иннэтэн, ол дьон туох
ордунтаахтарын-иһэстээхтэрин билэ-көрө сатыыр-
а. Нолон ойдоотоххо, үлэтигэр сөптөөх оныгы
билсэн, хасыйан, ааран, мунуһан туһанар үчүтэй
ордунтаах эбит.

Үлээлзэбит нэмэн усаатыгтар оёо сайдылтын уратытын үрэлтнэгэ, онно олобуран үлэи хамна- ны былаанинан ымтарга, оёо тыла-оёо, тожуй- дуур дьовура сайдарыгтар сүрүн болломтогун уулар. Итилээдчилэрэ тэс да, не да культуралах дьо- һун майгыллах-сигиллээх дьон буола улаатадла- рыгтар маһанар. Ового сөптөөх сыһыаны, ирдэби-

танкатыгар тиннэ кыттар буоллулар

Үерэх туйгунара, Х мыхлаас үерэнзэчилэрэ Наташа Федорова Ютайга, Клара Монастырева Египеккэ, Алена Макарова, Вера Сивцева, Настя Посельская Филандияда сьэццанаар элбэи көрөмистөн нэлдизер. «Сага дйттар» ырыз конкурсуң дипломуна Максим Смирников (Төлөй), «Кы-Ялыга—салют!» фестивалы лауреаттара Стасин Катаков, Рита Сивцева (Мугудай) «Океан» дла-бырга сыннавындар. Арылаахтан юнкор Оксана Петрова, Төлөйтөн Шура Ононешникова Швейцарияда, Дирингтон Кева Божедонов Англияда, спортивной интернат-оскулаттан Виталий Алексеев Болгарияда бара сырыттылар.

1994—1995 сс. үөрэх дэглэлтэр XI кылааһы, 297, IX кылааһы 324, III кылааһы 421 оҥо бүтэриэхтээх. Кинилэри государственнай экзаменнар күүтэллэр. Үөрэнээччилэр сайынгы сынныалаһнарын тэрийиниэ барыта 18 оскуола. «Дьюур» общество, социальнай реабилитации киниэ бадаларын биллэрдилэр. Оҥо площадьаларыгар, пришкольной учаастантарга, дьинэ кэргэн биригээдэлэлэригэр, фермаларга, кирпиниччэ оҥоһуутугар, күрө тутуутугар, окко, оууруонка, хортуонпуй үүнэрэһитигэр, экологтар аааһардарыгар үлэһинилэрэ былааннаһар.

Кунду оѳолор, эинги экзакменнаргытын ситибин дэхэтиг туттараргытыгар, сайынгы сыныаган измнгитин нодуустэхэтиг атаараргытыгар баѳара-
быт!

Клaвдия ХАРИТОНОВА, үөрэх удуустаагы
управлениетын специалиһа.

лн туруорар, талзорторор, ого достониствотын са-
таан харыстыыр. Кырчаданнары кэрэни кэрэх
сиргэ, харыстыырга, огорсухарга унуйар. Тө-
рөлүтү кытарч ыкса сибээстэхтин үлэлииргэ
тардынар. Ого туһа диин үлэлиир үтүө дуулуур
даах. Бу кийи үлэтин-хамнаһын соругун баара-
арэ кыраһый доскуйа. Үлэтин үөрүйэрин дилиг-
ник ырытар буоллар, үгүһү быһахха, туһаныахха
сеп этэ.

Ааспыт сый алтынныы ыйыттан Н. Е. Васильева «Кэскил» уһууаан интиллэччилэригэр норуот фольклорун, сиэрин-туомун, үгэстэрин биллиһиэрини, үөрэтигэ киирсэн программа, быһаан оҥостон үлэтин сылдыар. Ити көм иһигэр балачча ситиһинилэммитигэ бэриниэххэ сөп. Ол күүрдүк Марьянна Баишева айыныгыас, Сардаана Кузьмина, Вилена Петрова, Света Маркова ыалдьыттар.

(Бүтүүтүн 3 стр. көр).

БОЛТОНО. Урукну улахан Субуруускай ааты-
нан совхоз бу отделениета бэрэз буоллар сүөһү
аһылытар сиилэскэ аһаан күөх үүнээйини ыһыа-
ра. Ити кииннээһини постиникатытан атэ

Дээ, бу нэлин үс сылга болтогдолор туорахтах культуралары ыһарга идэтийэн эрэллэр. Бастагы сылга бурдуктарын тастан қомбайн эттөнөн хомуй-буитара. Бурдун үүнһөринтин курдун сыралаах үлэни кэбиллэн бас-көс механизатора Д. Д. Ефремов саралзан, бастагы олугу тэлбитэ. Икки сылтан бэттэх олоххан мобилһай биригэдэлээхтэр. Ону өмнө олохтоох нийилэритэр, сүөһү итинтин биригэдьириин сылдысыбыт, салайар үлэһэ опытырыбыт Н. Н. Ефремовка итээлбүттөрө.

Оңтолорго тыа хаһаайлыгыбатын управление- тын кылаачынай агронома Е. Н. Корякина: «Вол- тоңолор бурдугу букуатын сана мыйнаалар. Онон технологияларыгар болломтобун уурибын. Сүбө- ама наала дыоно», — дьэбиттээх. Кырдык, Евдо- ния Ивановна хаһаайлыгыбаларыгар хэста да тахса сылдьабыта мыйы сабаланыабыттан хомуурга тиниэ тэрээһиннэригэр сүүрбүтэ-көппүтэ. Оттон бу соторууаарыта кэпсэтингэ нымлаабынай агроном «Синий саптарыылара бытаан. Арыях хонуктаа- дыта 20-чэ гектардаахтаа», — дьэи өһүтүнэрибита.

Онон да снэгдсэн, болгонголор «Өрүүн» дгэн бааһамай хавһаайхыгбатынан регистрациялан үлэлнр бурдунтарын биргаэдэтин сайааааччыг Н. Н. Ефремовы көрсөн үлэлһны туругун мыйгалахыг.

—Кырдык, быйыл койутаатыбыт, — диир Николэй Николаевич. — Быдырыып мыйыны мам мыйы 18 күнүттөн савалаабыһыт быйыл буоллагына 27 чыыһылаттан эрэ турдубут. Бааһыналар сиктиэхтэр. Трыктордар батылаан ээрин көрдүлэр. Суолоние даҕаны куһаран. Бастагы савалаабыт Өгөтөй уонна Мунур Урбаз дии сирдэрбитигэр икки күн ыһаннаан турдубулар. Билэнтэ 30-ча гектар ыһылланыбыт. Сянтисаптары кыһынтыт, эл көтөрүбөт. 46 гектар буюлаа дии мыйы

Николай Николаевич кэспээнэ иккинник салаалына. Күн бүгүн бааһыналарга 6 трактор үлэни сылдыар эбит. Баар, оҥоруудаах бааһыналарын нэпэ 402 гектарга тийиҥ.

—Сизмэ бурдугууһан хааччыллыылаахпыт. Былырын Зодогиннаттан баччадар аҕалбыппыт. Быйыл бейэбит ыһыммыт сизмэ ыраастатымын ыһтыбыт. Вурдук радиовой үүнүүтүттөн былырын 150 тоннаны туттарбыппыт. Ити—дотациялаахха. Быйыл 180 тоннаны атымылаахпыт. Ол суотуар ылаахтаах дотациябыт үбүттөн абайасанан хайыы-үлэ 17 мөл. солк. мҕан туттунубут.

Мань толору соларнага туһаннабыт. Биири нэһилиэниэ өйдөөбүт. Ити нэлбүт үбү-харчыны төһөлөөх-эмэлээх курдук санамаллар. Оттон орос-куоплут элбэҥи ааҕа барбэттар. **Куһараа суолта-**ниска уонна быһылгы курдук сиинтээх, батыллар баһымналарга ол өссө улаатар. Уматын күүснэ туттуллар, Оттон сыманатын бэйэбит бидэбит. Аны Таатта улуус Нумуучаа 100-чэнэ гектардаахпыттар хайдах-туох туоруохпут уолга үлөннэхпит өссө үстүктүрүлүөх биллибэт.

Саламатчы чакты диккеннар өтө көстөр. Дым-ла кун-дыл усул-убулатыттан, хайдах эртилни-бэ, кырдын, билдизет. Ыны, атын да үлзэр тардыттанар түбөлүктөрүгэр уматныкка хос ороскуотуруулар, соларга тнийэр да саарбах. Кынын ол суох буолан, улахан үлз барбатах

Аныг баазлара буйр мөлтох. Бадарын сарай тутубуттар, онгоха «молонхорин» талотэ иликтэр эбит. Тутуу расценката тыха хааайыстыбатыг промышленин тарилталэр, тутуунан дьарыгырааччылар кизинэриттэн намылах. Онтулара аахсыллара ити кыаллыбат. Выйыл МТЗ трактор атылласлыттар. Оссо чааһынай дьонтоң ДТ тракторы арендаһан туһаналлар. Оюн техника орто да мөлхөтүгү.

— Салгаас чаас билигн баар, хантан бабарар
көстөр, сананы да татгаахха сөл. Маньаха байн-
ха утары уунар үр-харчы суох. Уолсайман, үбү-
лээһин, нти да дотация сыана түслүгүн кэннэ кэ-
лэр хойутаан.

Николай Николаевич эрз буолуо дуох, ханна да тыа сиритэр туруорсар туруорсуулара, элэ-была тылларын бараллыктара, дыа, бу: бородуунсууа, үдэ иһин — тутатына аахсмы. Государство бу өртүнэн «кутуругун» хайдах да кыаммата. Арай быһыд ити, кыратын да иһин, дотацияда абаансаан төлөөһүн сии оҥоруллубут. Ол да чопчотун, Кэм ыһыыны ыһтан ээр тыын ыһылынааба. Оттон саамий наадалаахтара — этэлэрин курдук, уматтыктара. От атаах төбөн, уустук да усулуобуйада быһылгы иһини саваланнааба. Бааһиналарга трактордар үлэтииллэр. Ол атаа, үүнүүнү көтөһөбит. Бүгүн болтохторго кылаабынаа — ол.

С. СЕМЕНОВА.

